

SOTSIAALMINISTEERIUM

Eesti Puuetega Inimeste Koda
epikoda@epikoda.ee
Toompuiestee 10
10137, Tallinn Harju maakond

Teie 16.05.2024 nr 29/
Meie 31.10.2024 nr 1.5-1.1/1258-2

Vastus pöördumisele

Lugupeetud Maarja Krais-Leosk

Pöördusite Sotsiaalministeeriumi (SoM) ja Sotsiaalkindlustusameti (SKA) poole juba suvel ja vabandan, et vastuse Teieni jõudmine on väga pikalt viibinud. Kinnitan, et tegu ei ole SoM-i muutunud praktikaga, vaid vastuste viibimine on tingitud muudest asjaoludest, mille tagamaid oleme Teile eraldi selgitanud. Selle kirjaga vastame korraga nii Teie 16.05.2024 kui ka 02.10.2024 saadetud pöördumisele.

Tegite ettepaneku puudega lapse toetuse paindlikumaks maksmiseks sarnaselt perehüvitistele, mida on võimalik maksta vanematele kordamööda.

Nii nagu perehüvitiste kordamööda maksmise korral, on ka puudega lapse toetuse puhul vajalik kas vanemate koostööine suhtlemine või muul moel vanemate vahel saavutatud kokkulepe, mis oleks muuhulgas vaheldumisi teostavate maksete aluseks. Lapse heaolu tagamiseks ja tema elukorraldusega seoses on lisaks mitmeid muid küsimusi, kus vanemate omavahelise suhtluse keerukused ei tohiks seada lapse huve tagaplaanile. Sisuliselt on oluline, et lahku minnes lepiks vanemad kokku, kuidas nad edaspidi lapse elu korraldavad, sh mil moel erinevaid toetuseid jagavad. Vajadusel saab lapse elukorralduslikes küsimustes kokkulepete saavutamiseks kasutada [perelepitaja](#) abi.

Perehüvitiste ja puudega lapse toetuse vanematele kordamööda maksmise alused ja võimalused

Perehüvitisi makstakse selleks, et tagada lastega peredele laste hooldamise, kasvatamise ja õppimisega seotud kulutuste osaline hüvitamine. Perehüvitiste mõlemale vanemale vaheldumisi maksmise võimalust on saanud kasutada alates 01.11.2020 (PHS § 6 lg 1) ning see võimalus tuleneb Riigikohtu üldkogu otsusest 3-18-1672 (jõustus 19.10.2020), mis nägi ette lapsetoetuste ja lasterikka pere toetuse kordamööda maksmise võimaluse, kui laps elab kordamööda ligikaudu võrdse aja mõlema vanema peres. Perehüvitised on ette nähtud lapse tegelikule kasvatajale.

Puudega lapse toetust makstakse igakuiselt keskmise, raske või sügava puudega lapsele puudest tingitud lisakulude osaliseks hüvitamiseks. Toetus makstakse lapse, vanema või eestkostja arvelduskontole. Praegu saab olla lapse kohta üks toetuse saaja ja toetust makstakse sellele, kelle nimi ja pangakonto on taotlusel esitatud. Olukordades, kus laps elab

vaheldumisi ühe ja siis teise vanema juures, on võimalus kanda toetuse summa lapse enda pangakontole, millele on jagatud hooldusõiguse korral ligipääs mõlemal vanemal.

Kuna lapsetoetust ja lasterikka pere toetust on võimalik maksta vanematele kordamööda, siis nõustume, et sama põhimõtte peaks laienema ka puudega lapse toetusele. Samas nõuab puudega lapse vanematele kordamööda toetuse maksmine SKA poolt kas manuaalmenetlusi või IT-arendusi, mis mõlemad eeldavad täiendavat ressursi, mille leidmine on praeguses kärpeolukorras keeruline. Lisaks nõuab vanematele kordamööda maksmine potentsiaalselt seadusemuudatust. Seetõttu saame järgmise aasta tööplaani koostamise käigus täpsemalt hinnata, kas ja kuidas on võimalik puudega lapse toetuse kordamööda maksmisega edasi liikuda. Tööplaani lõplikud valikud saavad selgeks selle aasta lõpuks. Seejärel saame sellest ka Teile teada anda.

Allpool selgitame täiendavalt sihtrühma suurust ja seda, milline praktikas näeb välja lapsetoetuse ja lasterikka pere toetuse kordamööda maksmine, et ilmestada, miks peame täiendavalt hindama ja tööplaani protsessi käigus kokku leppima, kas ja kuidas on võimalik edasi liikuda puudega lapse toetuse kordamööda maksmise võimaldamisega.

Sihtrühma suurus

Peretoetuste saajaid on 2024. aasta augusti seisuga 160 000 pere, kus kasvab 270 000 last. Alates 01.11.2020 on olnud 111 sellist pere (neist kümnes kasvab puude raskusastmega laps), kellele on perehüvitiste maksmine toimunud kordamööda. Viimase aasta andmetel on keskmiselt igakuiselt 5–6 uut pere, kes sellist lahendust soovivad. Alates 01.11.2023 on olnud 22 pere, kes on soovinud kordamööda maksmise lõpetamist.

Perehüvitiste kordamööda maksmise taotlus, alused ning protsess

Vanematele kordamööda maksmise menetlusvoo SKA-s käivitab seni hüvitisi mittesaava vanema tahteavaldus või kohtumäärus, mis ütleb, et perehüvitised tuleb jagada vanemate vahel võrdselt. Igal juhul on eelduseks kokkulepe vanemate vahel (PHS § 6 lg 1) perehüvitise saaja vahetamiseks. See eeldab senise saaja nõusolekut ning uue hüvitise saaja sooviavaldust.

Kui tegu on lahus elavate vanematega, kus laps elab võrdse või ligikaudu võrdse aja mõlema vanema peres ja vanemad soovivad sama lapse eest hüvitisi saada, siis saab menetlus alguse ühe vanema pöördumisest, kes soovib toetusi endale. Juhul, kui ta ei esita teise vanema nõusolekut (või annab teada, et ei saa seda), algatab SKA menetluse ning annab senisele saajale teada, et tema lapse osas on tulnud teiselt vanemalt taotlus. SKA küsib ka senise saaja arvamust hüvitiste ümbervormistamiseks. Samuti selgitatakse välja, kas vanematel on lapse suhtluskorra osas mingi dokument (nt kohtumäärus lapse suhtluskorra osas, vanemluskokkulepe vms). Kui ei ole sellist dokumenti, mille alusel täpselt määratleda, kus laps perioodiliselt elab, saab SKA kaasata kohalikku omavalitsust. Hinnatakse ka vanemate enda poolt antud selgitusi lapse kasvatamise/peres viibimise aja osas jms. Kui vanemad ei jõua kokkuleppele või ei ole kordamööda maksmisega nõus, kuid on tuvastatud, et laps kasvab võrdselt mõlema vanema juures, siis on SKA-l õigus teha ise otsus, et hüvitist makstakse kordamööda. Seega, kui on tuvastatud, et laps kasvabki võrdse aja jooksul mõlema vanema juures, siis vastavalt Riigikohtu lahendile ei ole vajalik senise hüvitiste saaja nõusolek (juhul kui ta on keeldunud saaja vahetusest jne) ning on võimalik määrata hüvitis teisele vanemale.

Automaatse menetluse loomise keerukus

Igakuuliselt saaja vahetus on manuaalmenetlus, väljamakse peab tagama ja teostama õigele vanemale perehüvitiste menetleja. Perehüvitiste teenuses antud erandolukorrale infotehnoloogilist arendust loodud ei ole. Seda põhjusel, et sihtrühm, keda maksete erilahendus puudutab, on väike. Teiseks kuna isikute soovid ja olukorrad on väga erinevad,

siis ei ole ühist tingimust, mida automaatselt realiseerida (osa soovib saada üle kuu hüvitisi, osa soovib saada kaks kuud üks vanem ja siis kaks kuud teine vanem, osa soovivad saada selliselt, et paaritud kuud on ühel vanemal ja paaris kuud teisel vanemal, võrdne kasvatamine üksnes suvekuudel, esialgselt üle kuu, siis ühele vanemale kaks kuud, teisele üks kuu jne). Lisaks vajavad eraldi lahendamist olukorrad, kus üks vanem elab teises Euroopa Liidu liikmesriigis või kolmandates riikides.

Digitaalse lahenduse loomine on keeruline ka seetõttu, et toetuste summad on erinevad ja esineb kärgperede peremudelit. Viidatud Riigikohtu lahendis baseeruti kehtestatud vanemate vahelisele suhtluskorrale, millest tulenevalt on vajalik eelnevalt vanemate vahelise suhtluskorra arvesse võtmine. See ütleb, millises ulatuses ja proportsioonis saab SKA kuu lõikes hüvitisi vanemate vahel jagada.

Kokkuvõttes võtame tõstatatud küsimuse ning sellele lahenduse leidmise järgmiste sammude paika panemise ette 2025. aasta tööplaanide arutelul. Juhul kui vanematele puudega lapse toetuse kordamööda maksmist võimaldada, on vaja esmalt selgitada välja täpsed IT-arenduste, muude tööprotsesside kooskõlastamise ning nendega seotud õigusmuudatuste vajadus, samuti mõju riigieelarvele. Arvestades potentsiaalse sihtgrupi suurust, ei pruugi IT-arendused olla otstarbekad, kuid ka manuaalmenetlus eeldab tööprotsesside muutmist ja seega eelnevat analüüsi. Mitte-automaatsete lahenduste puhul tuleb lisaks arvestada, et puudega lapse toetuse vaheldumisi vanematele maksmise puhul jääb oluline koormus ka lapsevanematele, mistõttu tuleb samuti kaaluda, kas see on soovitud toetuse jagamise korraldus.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)
Hanna Vseviov
asekantsler

Brit Tammiste
Brit.Tammiste@sm.ee

Kadri Mets
Kadri.Mets@sm.ee